

Mere og bedre
ØKOLOGI

Program

09.30 Ankomst, kaffe/the og formiddagsbrød

10.00 Velkomst og indledning, Per Kølster, formand, Økologisk Landsforening

10.15 Recirkulering af affald og biomasse - hvorfor er det vigtigt for udvikling af økologisk landbrug. Anton Rasmussen, Økologisk Landsforening

10.45 Recirkulering af affald- og biomasse - biogasanlæggets betydning for fremtidens energi- og forsyningssikkerhed, Henrik Wenzel, professor, Syddansk Universitet

11.30 Græsmarken som miljøbeskytter og biomassekilde, Jørgen Eriksen, professor, Aarhus Universitet

12.00 Frokost

13.00 Sådan håndterer vi KOD med fokus på genanvendelse, Henrik Ørtenblad, projektleder, Horsens Kommune

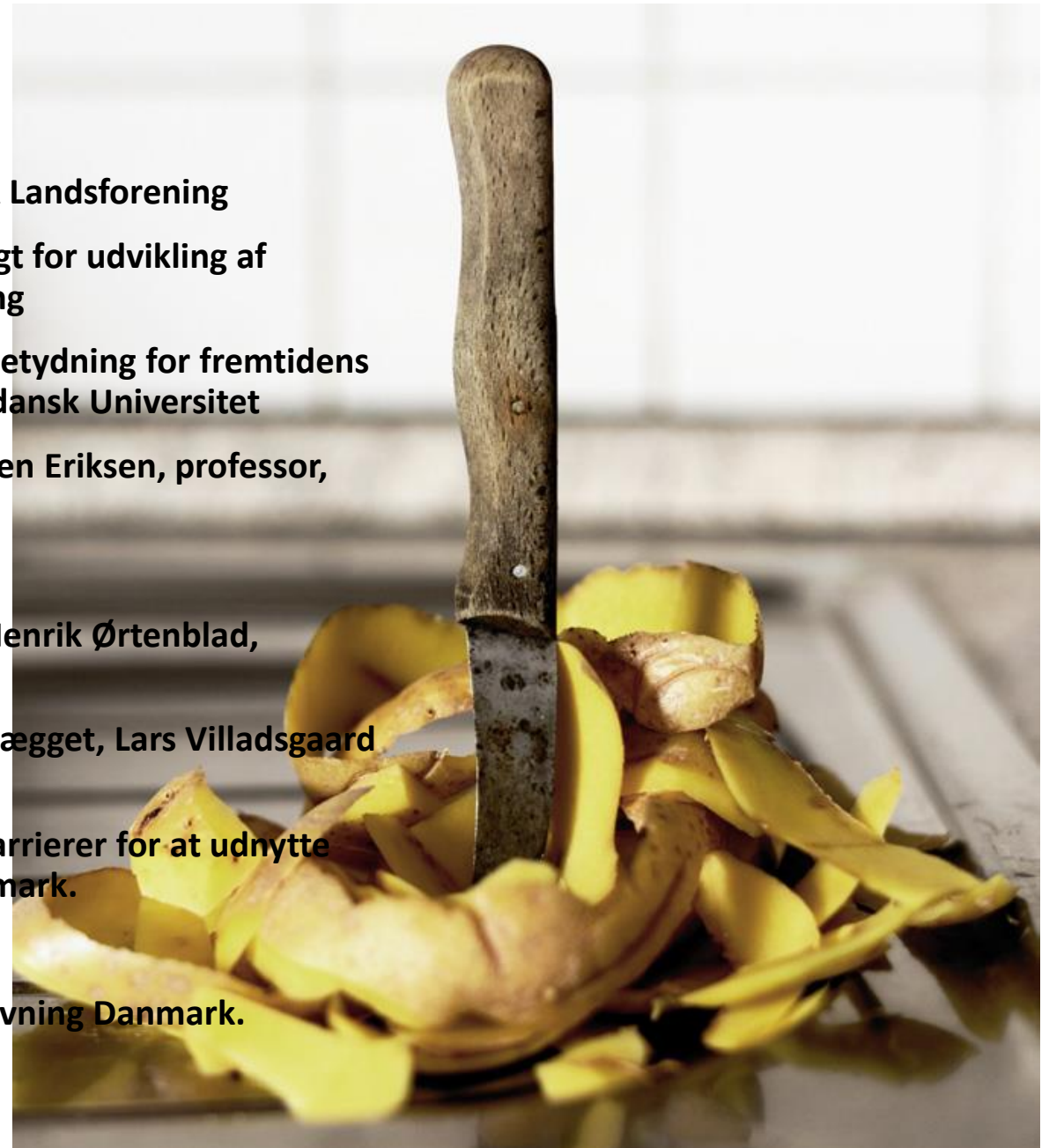
13.30 Forretningsmuligheder i biomasse før og efter biogasanlægget, Lars Villadsgaard Toft, bioøkonomichef, SEGES

14.00 Gruppearbejde på tværs af sektorer om potentiale og barrierer for at udnytte biomassen optimalt. Michael Tersbøl, ØkologiRådgivning Danmark.

15.00 Kaffe

15.30 Opsamling og diskussion, Michael Tersbøl, ØkologiRådgivning Danmark.

16.00 Afslutning

Recirkulering af affald og biomasse
- hvorfor er det vigtigt for udvikling
af økologisk landbrug - og er det
interessant for borgere og
kommuner?

Fonden for **økologisk landbrug**

Recirkulering – fra affald til bedre Økologisk næringstofforsyning

Projektet vil øge økologiske gødningsforsyning og skabe mulighed, incitament og engagement til effektiv og bæredygtig recirkulering af næringsstoffer mellem forbruger og landmand

Gennemføres af SEGES Økologi innovation og Økologisk Landsforening

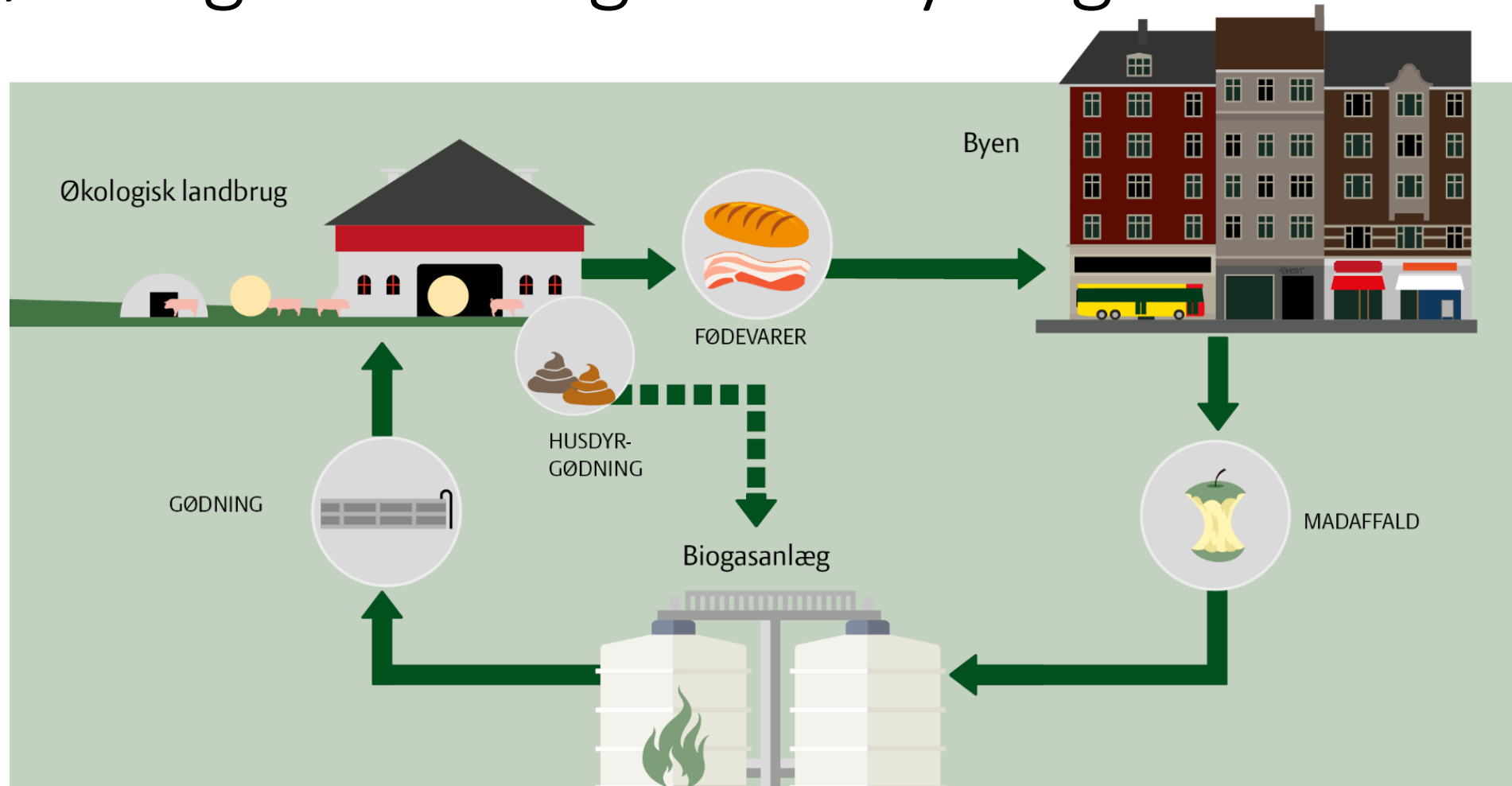
Kortlægning og dialog med kommuner og interessenter om KOD og anden biomasse som biogas og næringsresource. Herunder markforsøg der klarlægger gødningsvirkning af afgasset KOD i forskellige bladningsforhold.

Med støtte fra Fonden for **økologisk landbrug**

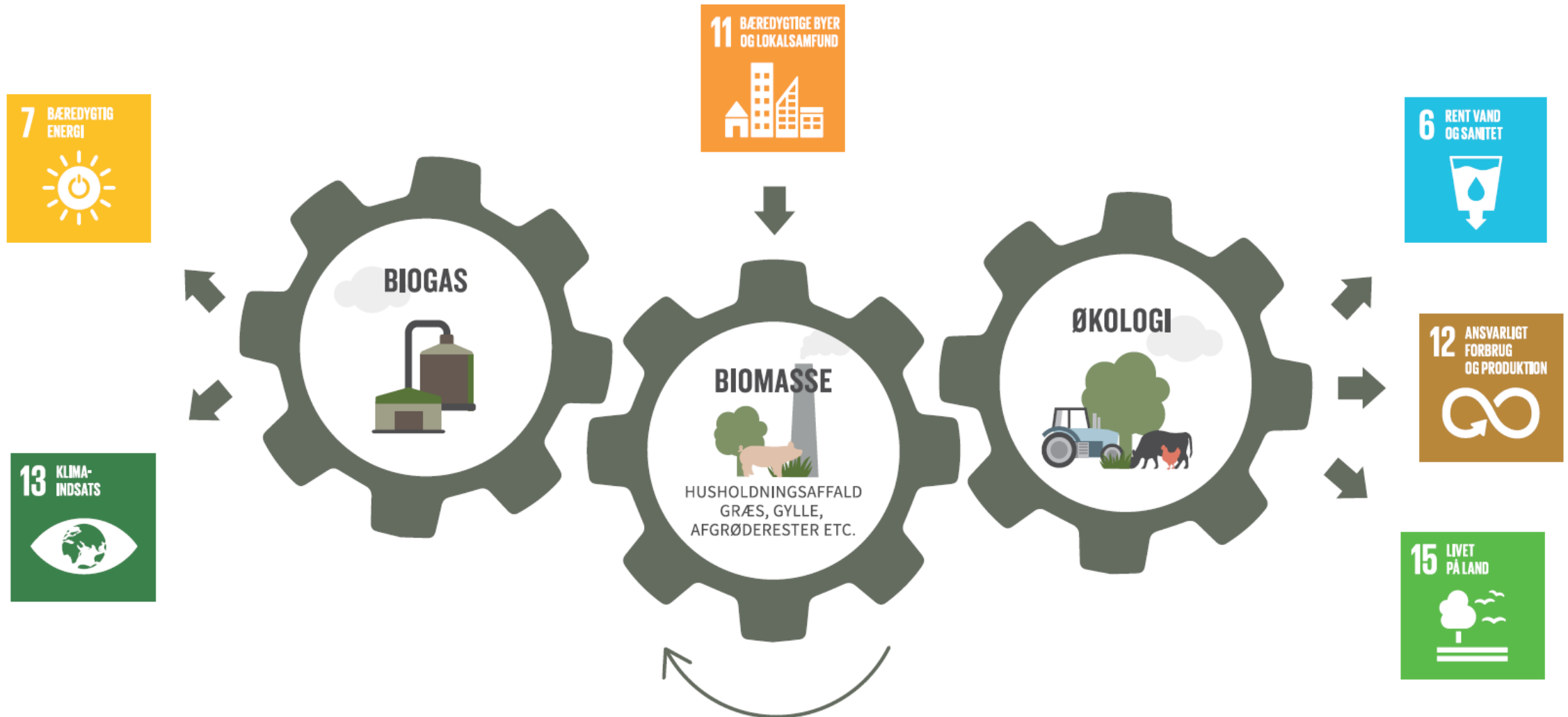
Økologisk næringsstofforsyningen

- 40 % af økologiske planteavlere har mindre end 50 kg N/ha tilrådighed (SEGES 2015)
- Gennemsnit 30 kg N/ha fra husdyrgødning (LBST 2017)
- Økologisk planteavl vokser hurtigere end den økologiske husdyrproduktionen
- Mål om større egen foderproduktion
- Vækst i afsætning øger omlægning og dermed næringsstofbehov
- Mål om udfasning konventionel husdyrgødning

Recirkulering og biogas som motor i den økologisk næringstofforsyning

Recirkulering og biomasse – løsning til fremtidens bæredygtige energi- og fødevarerproduktion

Hvorfor recirkulering af næringsstoffer fra by til land vigtigt for økologisk jordbrug i Østjylland

Næringsbalance i østjysk økologisk planteavl med 50 kg N/ha til rådighed

	Næringsstofbalance			DB 1, kr./ha
	N	P	K	
Lerjord nedmuldet halm				9000
Lerjord halm fjernet				

Ler jord	
Afgrøde	Udbytte/ha
Vinterhvede med efterafgrøde.	45 hkg
Hestebønne	35 hkg
Vårbyg/frøgræsudlæg	45 hkg
Alm. Rajgræs til frø 1. år	10 hkg
Havre m. efterafgrøde	45 hkg

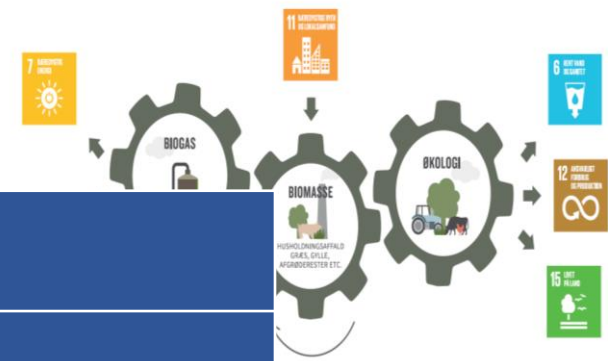
Hvorfor er recirkulering vigtigt for økologisk jordbrug

Næringsbalance på østjysk økologisk planteavl uden gødning til rådighed med 20 % kløvergræs i sædskiftet

	Næringsstofbalance, kg/ha/år			DB 1, kr./ha	Lerjord	
	N	P	K		Sædskifte	Udbytte/ha
Lerjord				6.300	Kløvergræs	5000 FE
					Havre m. N- fix efterafgrøde	45 hkg
					Vinterrug m. N- fix efterafgrøde	40 hkg
					Hestebønne m. efterafgrøde	30 hkg
					Vårbyg med kløvergræs udlæg	35 hkg

Økologi næringsbehov

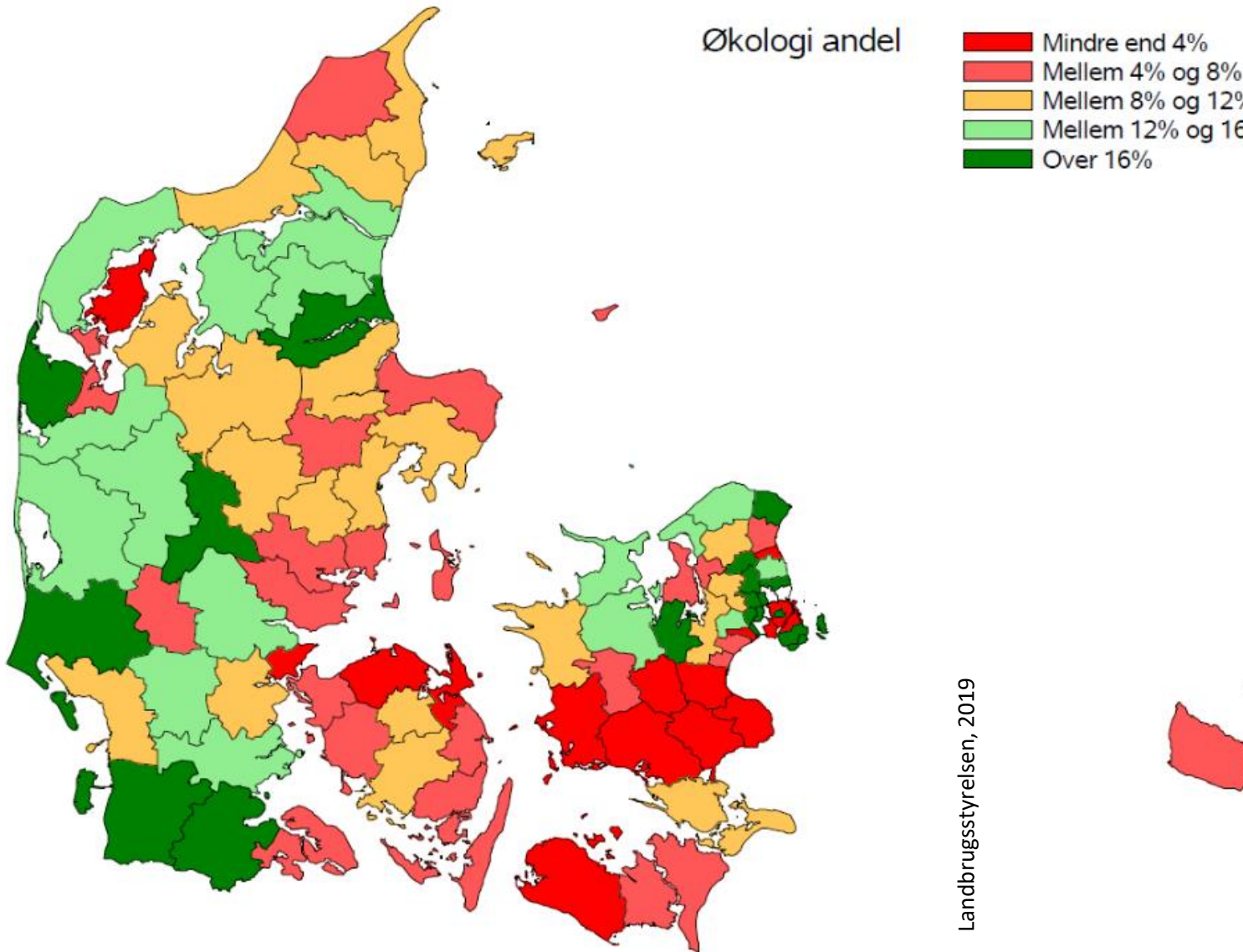

Årlig bortførsel af næringsstoffer med de økologiske varer

	10 % Økologi			25% økologi		
	t N årligt	t P årligt	t K årligt	t N årligt	t P årligt	t K årligt
Fraførsel med afgrøder og produkter	7.602	1.644	2.077	33.686	7.452	8.783
<i>Tilført med konv. gødning</i>	<i>5.580</i>	<i>940</i>	<i>4.486</i>	<i>?</i>	<i>?</i>	<i>?</i>

Økologi andel

Økologi andel

Landbrugsstyrelsen, 2019

Kommuner ØRI	Økologi %
Odder-Skanderborg	8
Silkeborg	11
Favrskov*	6
Horsens*	6
Randers	12
Hedensted*	5
Vejle	14
Samsø*	6
Århus	12
Alle	10
Jylland	13
Danmark	11

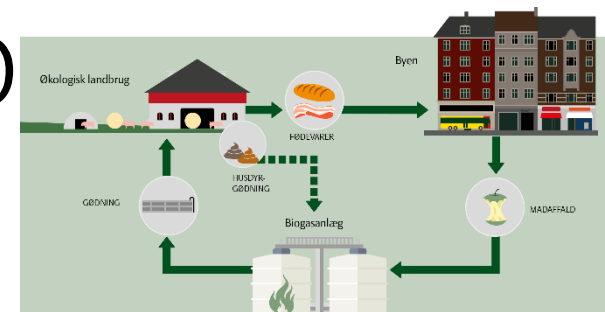
KOD og Økologi i ØRI

Kommune - Region	KOD ressource ton	Udsortere KOD	Landbrugsareal ha	Økologisk areal		Øko. bedrifter uden husdyr		Mælkeprod	Gris/Fjær
	ton			ha	%	%	%	%	
Odder-									
Skanderborg	6477	x	38890	2996	8				
Silkeborg	6500		39531	4251	11				
Favrskov*	7657		34351	2175	6				
Horsens*	7207	x	30262	1701	6				
Randers	7922	x	51669	6000	12				
Hedensted*	3702		37480	2055	5				
Vejle	8000	x	62191	8642	14				
Samsø*	292		8208	511	6				
Århus	28000		22885	2709	12				
I alt	75758	29606	325467	31040	10	72	16		6
Jylland			1759159	225269	13	40	44		7
Danmark	456000		2659990	279299	11	62	38		6

KOD og Økologi i ØRI

- Knap halvdelen af KOD-ressourcen udsorteres allerede i ØRI området
- Økologi andelen er på niveau med hele Jylland
- Andel af bedrifterne med husdyr og særligt andel af økologiske mælkeproducenter er væsentligt lavere end i det øvrige Jylland,
- Adgang til konv. husdyrgødning er lavere end i det øvrige Jylland
- Få økologiske husdyr og begrænset adgang anden husdyrgødning gødning begrænser mulighederne for omlægning
- Hvis 75 % af den organisk affald fraktion udsorteres, indsamles der potentielt 59 t.tons KOD i ØRI-kommunerne

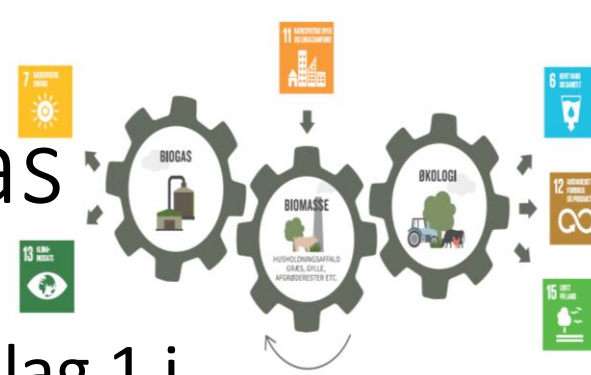
Økologiske gødningsforsøg med KOD

- Forskellige gødningstyper i vårbyg
- markforsøg på 5 lokalitet
- Forsøg med KOD i bladning med kvæggylle og rent
- Endnu ikke opgjort men indikation af at KOD er god gødning på økologiske marker både rent afgasset og i blanding med kvæggylle
- KOD gødningerne klarer sig visuelt godt på alle 5 lokaliteter og har været uproblematisk at udbringe

Regler for økologisk gødning og biogas

Økologerne tilfører gødningsprodukter der er anført på bilag 1 i økologivejledning.

Biogas der vil afsættes til økologer må kun tilføre godkendte produkter.

Økologivejledning, Biomassekatalog, gødningskatalog og SEGES gødningsværktøj.

Ift. maksimal tildeling skelnes mellem økologisk (grøn). Ikke økologisk (Gul) gødningsprodukter.

De Grønne (170 eller 100 kg N)

Tabel 1: Biomasser som kan tilgå et autoriseret økologisk biogasanlæg.

BIOMASSE	BESKRIVELSE	VÆRDI	LOVGIVNING / DOKUMENTATIONSKRAV
Økologisk husdyrgødning.	Al husdyrgødning fra økologiske landbrug.	Indhold af letomsætteligt kulstof samt makro- og mikronæringsstoffer .	Maks. tilførsel på 140 kg total-N pr. ha/100 kg udnyttet N.
Økologiske afgrøder og planterester.	Alle typer afgrøderester fra hhv. økologiske arealer, arealer under omlægning og gartnerier	Indhold af letomsætteligt kulstof samt makro- og mikronæringsstoffer.	Udnyttelseskrav til N = 40 pct. af total-N.
Glycerin.	Letomsættelig energi til biogasprocessen.	Højt energiniveau.	Uden GMO
Biprodukter fra økologiske mejerier og slagterier.	F.eks. valle og andre biprodukter fra mejerier samt biprodukter fra slagteriaffald	Højt indhold af letomsætteligt kulstof i valle, og højt næringsstofindhold i biprodukter fra slagteriaffald.	Udnyttelseskrav til N = 40 pct. af total-N.
Økologisk madaffald.	Madrester og -spild fra økologiske storkøkkener.	Indhold af letomsætteligt kulstof samt makro- og mikronæringsstoffer.	KOD fra lukket og overvåget indsamling, godkendt i Danmark. Særlige grænseværdier for tungmetaller. Udnyttelseskrav til N = 40 pct. af total-N.
Økologiske planterester fra f.eks.	Produkterne skal være rene og	Indhold af letomsætteligt kulstof samt	Udnyttelseskrav til N = 40 pct.

De gule (50 kg N kg)

BIOMASSE	BESKRIVELSE	VÆRDI	LOVGIVNING / DOKUMENTATIONSKRAV
Alge- og tangprodukter.	Indsamlet, vasket tang.	Våd tang har størst metan-udbytte (155 ml CH ₄ /g tang). Højt indhold af organisk bundet næringsstof.	Krav om behandling f.eks. afgasning. Udnyttelseskrav til N = 40 pct. af total-N.
Animalske biprodukter .	Blod-, horn-, hov-, ben-, kød-, fjer- og fiskemel samt hud, pels og uld.	Kød- og benmel har mellem- til højt næringsstofindhold og højt energiindhold.	Må ikke komme fra jordløse brug. Bi-produkter, kategori 3. Udnyttelseskrav til N = 40 pct. af total-N.
Animalske biprodukter.	Valle fra mejerier.	Lavt indhold af næringsstoffer, men højt energiindhold.	Må ikke komme fra jordløse brug. Biprodukt: kategori 3. Udnyttelseskrav til N = 40 pct. af total-N.
Animalske biprodukter.	Mave- tarmindehold fra slagtede dyr.	Høj energi- og næringsværdi, både makro- og mikronæringsstoffer.	Må ikke komme fra jordløse brug. Biprodukt: kategori 2. Udnyttelseskrav til N = 40 pct. af total-N.
Flotationsfedt fra andet end slagterier.	Fedtresten fra mejerier eller garverier (f.eks. limlæder).	Lavt indhold af næringsstoffer, men høj energiværdi til gas.	Må ikke komme fra jordløse brug. Biprodukt: kategori 3.
Husdyrgødning.	Ubehandlet gødning fra konventionelle landbrug samt økologisk gødning.	Indhold af makro- og mikronæringsstoffer samt kulstof.	Må ikke komme fra jordløse brug. Udnyttelseskrav til N afhænger af husdyr- og gødningstype.
Kartoffelfrugtsaft.	Produkt fra stivelses- og proteinproduktion.	Indhold: 1,1 kg N, 0,3 kg P, 3,6 kg K, 0,2 kg Mg og 1 kg S pr. ton. Ca. 22 pct. tørstof.	Gødningen er omfattet af "Affald til jordbekendtgørelsen". Udnyttelseskrav til N = 50 pct. af total-N.
Kartoffelkondensat.	Restprodukt fra kogning af vaskede kartofler.	Indhold: 1,1 kg N, 0,1 kg P, 1,6 kg K kg pr ton. 4,6 pct. tørstof.	Gødningen er omfattet af "Affald til jordbekendtgørelsen". Udnyttelseskrav til N = 40 pct. af total-N.
Komposteret organisk dagrenovation (KOD).	Kildesorteret vegetabilsk og animalsk (organisk) husholdningsaffald.	Indhold af makro- og mikronæringsstoffer samt kulstof.	KOD: Fra lukket og overvåget indsamling, godkendt i Danmark. Særlige grænseværdier for tungmetaller. Udnyttelseskrav til N = 20 pct. af total-N.

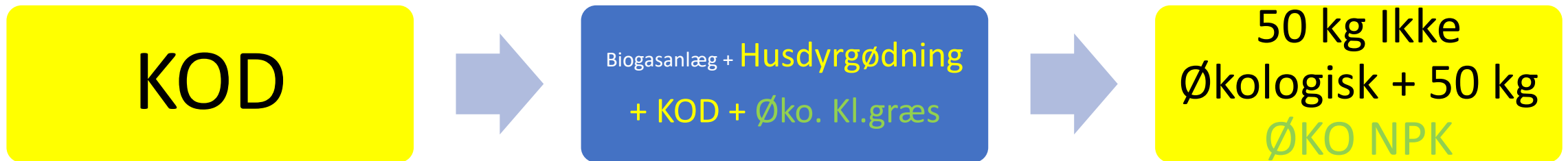

De røde

Tabel 3 Biomasser som ikke må tilgå biogasanlæg, som afsætter til økologiske landmænd.

BIOMASSE	BESKRIVELSE	ÅRSAG TIL AT DET IKKE MÅ TILGÅ
Affald fra medicinalindustrien		
Eluat	Restprodukt fra produktion af mælkesyrebakterier. Næringsrigt restprodukt	Produceret på grundlag af GMO
Fedtfang fra rensningsanlæg	Højt energiindhold	Spildevandsrest
FertiGro	Knuste svinetarme	Processpildevand
Mucosa-vand	Tarmvæske fra svin	Processpildevand
Novo-gærfløde	Biprodukt fra fremstilling af insulin	Produceres ud fra GM-gærceller
NovoGro	Biprodukt fra fremstilling af enzymer og insulin	Produceret ud fra GMO
Slam fra dambrug	Næringsstof- og kulstofrigt affald	Spildevand
Slagteriaffald	Næringsstof- og kulstofrigt affald	Spildevand
Spildevandsslam	Næringsstof- og kulstofrigt affald	Spildevand
Vegetabilsk processpildevand	Væsentligt næringsstofindhold, f.eks. fra sukkerproduktion, kartoffelfabrikker, marmeladefabrikker mv.	Processpildevand, dvs. hvis det indeholder tilsat svovlsyre, konserveringsmidler o.lign.

KODs 3 mulige skæbner og ny gødningsmodel

Ny gødningsmodel

Hvorfor det interessant for økologer, kommuner og biogasanlæg

- Giver økologerne flere muligheder for at vælge og udnytte flere typer af gødning
- Muligt for at tildele 100 kg N/ha uden økologisk gødning, da afgasset biomasse sidestilles hermed
- Sædskifte krav – øger areal med kløvergræs produktion, der kan afsættes til biogasanlæg, hvor det er rentabelt
- Er kl.græs andel på 15 % og udbyttet på 20 tons/ha er produceres der 100 t.tons kl græs på 10 % økologisk areal og 260 tons på 25%
- Modellen gør det mere attraktivt for økologer bruge recirkuleret og afgasset gødning
 - adgangen til ubehandlet konv. husdyrgødning reduceres til 40 kg N
 - adgang til afgasset konv. husdyrgødning øges til 60 kg N

Hvorfor recirkulering til økologer interessant for kommuner og biogasanlæg

- samfundsmål om genanvendelse af KOD ift. ressourcestrategien og regeringens målsætning om fordobling af det økologiske areal.
- mulighed for at næringsressourcen i affalds- restprodukter bidrager til drikkevand eller natur.
- øget produktion, forarbejdning og omsætning af lokalt producerede økologiske fødevarer.
- skaber forståelse hos borgerne for nytteværdien ved udsortering når affaldsressourcen tilgår en lokal bæredygtig fødevarer produktion

Hvorfor græsarealer interessant for landbrug, kommuner og biogasanlæg

Øget omlægning og ny gødningsmodel øger græsarealet i økologiske sædskifter.

Græsarealer er et attraktivt miljøvirkemiddel eller som rekreative områder for borger og kommuner

Det omfatter særligt græs i økologiske med også konv. drift

Græsproduktion er således interessant ift. målopfyldelse og beskyttelse af indvindings- og boringsnæreområder. Det kan potentialet reducerer eller eliminerer behov for udtagning af landbrugsjord

Mere og bedre
ØKOLOGI